

Лекція на тему: Контроль і ревізія власного капіталу

1. Завдання, джерела і послідовність ревізії.
2. Контроль і ревізія власного капіталу.
3. Ревізія забезпечення зобов'язань.

Контроль і ревізія власного капіталу — це перевірка правильності формування, використання та обліку його складових (статутного, додаткового, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку), що забезпечує достовірність фінансової звітності підприємства, особливо Звіту про власний капітал (форма №4) та Балансу, виявляючи порушення в операціях виходу учасників, вилучення акцій, використання прибутку.

Під час ревізії власного капіталу контролю підлягає вся інформація про стан і рух коштів за різновидами кожного капіталу - статутного, пайового, додаткового, резервного, вилученого, неоплаченого, а також інформація про нерозподілені прибутки (непокриті збитки та кошти цільових формувань і витрат, забезпечень майбутніх витрат і платежів, страхових резервів.

Завдання ревізії полягає в тому, щоб забезпечити контроль формування і цільового використання капіталу та коштів цільового фінансування і цільових надходжень. Відповідно до завдань ревізії визначаються об'єкти, джерела інформації та методичні прийоми контролю і ревізії капіталу, резервів, коштів цільового фінансування та цільових надходжень.

Загальними джерелами ревізії власного капіталу й резервів є журнал №7 та аналітичні відомості до нього, розрахунки й довідки бухгалтерії по формуванню різних фондів і резервів підприємства, розпорядницькі документи, протоколи зборів акціонерів (засновників).

Насамперед ревізори перевіряють статутний капітал підприємства. Її починають з дослідження статутних документів, у яких вказується його величина, що складається із внесків засновників (номінальної вартості акцій, пайових внесків). Досліджується також форма внесків у статутний капітал (гроші, майно, нематеріальні активи).

Інформація про статутний капітал зосереджена на однойменному рахунку 40 "Статутний капітал". За даними цього рахунка перевіряють достовірність інформації про рух статутного капіталу підприємства.

При ревізії встановлюють правильність записів за кредитом і дебетом цього рахунка та реальність виведеного в ньому сальдо. За даними кредиту рахунка 40 "Статутний капітал" перевіряють законність джерела його поповнення за рахунок додаткового, пайового, резервного, неоплаченого капіталу, коштів нерозподіленого прибутку, вкладень засновників (учасників). За дебетом цього рахунка перевіряють вилучення статутного капіталу для поповнення відповідних видів капіталу.

Всі записи за дебетом і кредитом рахунка 40 "Статутний капітал" обґрунтовуються нормативно-законодавчими і первинними документами. Крім цього, за даними журналу 7 перевіряють правильність і законність формування і використання пайового додаткового капіталу.

Ревізор зобов'язаний установити своєчасність і повноту фактичного внесення учасниками належних внесків. Оскільки внески засновників повинні бути вкладені протягом року з моменту організації суб'єкта підприємницької діяльності, необхідно зіставити дату надходження коштів на підприємство й дату реєстрації об'єкта контролю в органах державного управління.

Необхідну інформацію про факти внесення засновниками (акціонерами) належних часток ревізор одержує з аналітичних реєстрів по рахунках №40 "Статутний капітал", №41 "Пайовий капітал", №46 "Неоплачений капітал" й №67 "Розрахунки з учасниками" у розрізі кожного засновника, а також з журналу реєстрації господарських операцій.

Наступним кроком контролю є перевірка використання нерозподіленого прибутку за напрямками.

Спочатку, контролюється величина коштів, спрямованих на виплату частини прибутку власникам підприємства. У цьому випадку ревізори використовують прийняті зборами засновників рішення про розміри дивідендів, обов'язкове здійснення виплат за привілейованими акціями.

Далі перевіряється використання прибутку (нерозподіленого) на створення або поповнення резервного капіталу, тобто формування певних фондів і резервів. Для цього вивчаються статутні й інші документи, якими регламентуються цілі створення й розміри створюваних резервів (фондів).

Після проведення різних відрахувань перевіряється наявність і правильність визначення залишку нерозподіленого прибутку. Якщо прибуток, що залишився, спрямований на збільшення статутного капіталу, то контролюються відповідні бухгалтерські записи.

Для перевірки достовірності операцій, пов'язаних із нерозподіленими прибутками (непокритими збитками), використовується облікова інформація, що відображається на відповідних субрахунках рахунка 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)". Перевірці підлягають всі суми нерозподілених прибутків та непокритих збитків поточного та минулого років, а також використання прибутку в поточному році.

За даними субрахунка 442 "Непокриті збитки" перевіряють обґрунтованість утворення цих збитків та законність їх списання за рахунок нерозподіленого прибутку або резервного, пайового чи додаткового капіталу.

Перевіряють також правильність розподілу прибутку між власниками (нарахування дивідендів), виплат за" облігаціями, відрахувань у резервний капітал та інше використання прибутку в поточному році. Для цього використовується інформація субрахунка 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді". Особливу увагу потрібно звернути на можливі випадки виправлення помилок за минулий період, що виявлені в поточному році згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 6 "Виправлення помилок і змін у фінансових звітах".

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість" на підприємстві створюють резерв сумнівних боргів, інформація якого ведеться на рахунку 38 "Резерв сумнівних боргів". Цей резерв використовується для списання можливих витрат при виникненні безнадійної заборгованості.

Якщо безнадійною дебіторською заборгованістю є та, відносно якої існує впевненість в її неповерненні (або позовний термін якої минув), то сумнівною дебіторською заборгованістю є та, відносно якої у підприємства існує невпевненість у її погашенні. Відповідно до зазначеного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 10 передбачені два варіанти визначення величини сумнівних боргів: виходячи з платоспроможності окремих дебіторів (але цей варіант може визначити цю величину сумнівних боргів приблизно) або на підставі класифікації дебіторської заборгованості.

Під час ревізії за даними кредиту рахунка 38 "Резерв сумнівних боргів" перевіряється інформація щодо законності і реальності створення цього резерву. Записи за кредитом даного рахунка порівнюють із даними рахунків обліку витрат.

Списання сумнівної заборгованості перевіряється з погляду відповідності його Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість". При цьому перевіряють правильність відображення цих операцій за дебетом рахунка 38 "Резерв сумнівних боргів" і за кредитом рахунків, де обліковується дебіторська заборгованість. Невикористані суми цих резервів повинні відноситись на відповідні рахунки обліку доходів.

Завершує контрольні процедури перевірка цільового використання фондів, у рамках якої ревізори з'ясовують, наскільки операції по зменшенню окремих резервів відповідають цілям їхнього створення. При цьому здійснення кожної операції повинне бути підтверджене розпорядничими документами, первинною документацією про витрату коштів підприємства, а також знайти відображення в облікових реєстрах.

Для перевірки коштів цільового фінансування і цільових надходжень використовується інформація рахунка 48 "Цільове фінансування і цільове надходження", де ведеться облік про наявність та рух коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення. Такі кошти можуть надходити в порядку субсидій, асигнувань із бюджету та позабюджетних фондів, цільових внесків фізичних та юридичних осіб.

При ревізії в першу чергу перевіряють законність операцій та повноту відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних із надходженням цих коштів спеціального призначення та їх витрачання за окремими їх видами.

Для перевірки використовують дані синтетичного й аналітичного обліку за рахунком 48 "Цільове фінансування і цільові надходження" та аналітичні розрахунки і первинні документи, які підтверджують надходження та витрачання цих коштів, здійснення витрат за рахунок коштів цільового призначення. Зокрема, за кредитом цього рахунка перевіряють формування коштів цільового призначення, що отримані на здійснення певних заходів, а за дебетом перевіряють правильність і цільове призначення використання коштів цільового призначення.